

**FİLDİŞİ SAHİLİ'NDE SOSYAL MEDYANIN SİYASİ VE ETNİK NEFRET
SÖYLEMİNİN YAYGINLAŞMASINDAKİ ROLÜ: TIKTOK ÖRNEĞİ**
THE ROLE OF SOCIAL MEDIA IN THE SPREAD OF POLITICAL AND ETHNIC HATE
SPEECH IN İVORY COAST: THE EXAMPLE OF TIKTOK

Awa KONE

İstanbul Ticaret Üniversitesi Medya ve İletişim Çalışmaları Yüksek Lisans Öğrencisi,
e-posta: kone.awa@istanbulticaret.edu.tr ORCID ID: 0009-0004-4317-530X

Prof. Dr. Abdulhamit AVŞAR,

Prof. Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi İletişim Fak. Öğr. Üyesi.,
e-posta: aavsar@ticaret.edu.tr; ORCID ID: 0000-0002-6093-6383

Özet

İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte sosyal medya platformları giderek artan sayıda kullanıcı ve paylaşılan içerik ile toplumsal ilişkilerde etkin bir rol oynamaya başlamıştır. Bu platformlar hemen tüm toplumlar da yeni bir toplumsal ilişki modeli ortaya çıkarmış, geleneksel iletişim süreçlerinin niteliklerinde önemli dönüşümlere yol açmıştır. Ancak sosyal medya, iletişimi kolaylaştırma konusunda insanlığın önünü açarken, nefret ve yabancı düşmanlığı içeren yorumlar, siber taciz, telif hakkı ihlali ve kişisel verilerin paylaşılmasıyla özel hayatın gizliliğinin tehlikeye atılması gibi olumsuzlukları ve suistimalleri de beraberinde getirmiştir. Bu durum Fildişi Sahili gibi demokratik gelişme sürecini henüz tamamlayamamış toplumlar da siyasi ve etnik fay hatlarını derinleştirici bir rol üstlenebilmektedir. Çalışmada, Fildişi Sahili'nde sosyal medyanın siyasi ve etnik nefret söyleminin yaygınlaşmasındaki rolü incelenmiştir. Örnek platform olarak da TikTok ele alınmıştır. Çünkü, bu mecra Fildişi Sahili'nde en yaygın ve etkili sosyal medya platformlarından biridir. Bu amaçla Ağustos-Aralık 2024 tarihleri arasında paylaşılmış nefret söylemi içeren 352 paylaşım dan oluşan bir örneklem seçilmiş ve MAXQDA programı aracılığıyla içerik analizleri yapılmıştır. Sonuçta, TikTok yoluyla belirli bir gruba yönelik eleştirilerin siyasi saldırı için bir basamak olarak kullanıldıkları, bu tutumun çeşitli topluluklar arasındaki uçurumları giderek daha görünür hale getirdiği görülmüş, bu bağlamda TikTok'un Fildişi Sahili'nde siyasi ve etnik nefret söylemini yaygınlaştırıcı rol oynadığı ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, TikTok, Fildişi Sahili, nefret söylemi, ifade özgürlüğü

Abstract

With the widespread use of the Internet, social media platforms are playing an active role in social relations, with an increasing number of users and content being shared. These platforms have created a new model of social relations in almost all societies and have led to significant transformations in the qualities of traditional communication processes. However, while social media has paved the way for humanity by facilitating communication, they have also brought with them negative aspects and abuses such as hateful and xenophobic comments, cyberbullying, copyright infringement and the endangerment of privacy through the sharing of personal data. In societies like Ivory Coast, which have not yet completed the process of democratic development, this can play a role in deepening political and ethnic divisions. This study analyses the role of social media in the dissemination of political and ethnic hate speech in Ivory Coast. TikTok is used as an example of a platform. TikTok is one of the most popular and effective social media platforms in Côte d'Ivoire. For this purpose, a sample of 352 posts containing hate speech shared between August and December 2024 was selected and content analyses were performed using MAXQDA software. The results show that TikTok has played a role in the popularizing of political and ethnic hate speech in Ivory Coast.

Keywords: Social media, TikTok, Ivory Coast, hate speech, freedom of speech

Giriş

Bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) dünya çapında pek çok insanın günlük hayatında vazgeçilmez bir yer edinmiştir. Giderek artan sayıda insanın kendilerini ifade etmelerine, iletişim kurmalarına ve sosyal konuları tartışmalarına imkân sağlamaktadır (Cengiz, 2024: s. 4). Özellikle sosyal medya, sosyal iletişimi ve kullanıcılar arasında bilgi paylaşımını kolaylaştırmaktadır. Kullanıcılara multimedya içeriği oluşturma ve paylaşma fırsatı sunarak küresel bir kültürel fenomen haline gelmişlerdir. Bu platformlarda kullanıcılar ayrıca yayınlanan içerikle de etkileşime girmektedir. Kısacası, (BİT) iletişim, yayıncılık ve içerik paylaşımında devrim yaratarak interneti modern toplumda yenilikçi ve temel bir araç haline getirmiştir (Conseil, 2023: s. 10).

İnternete kolay ve uygun fiyatlı erişim, özellikle gençler arasında bu mecranın kullanımının artmasını teşvik etmiştir. Marshall McLuhan, teknolojik ilerlemelerin dünyamız üzerindeki etkisini tanımlamak için “küresel köy” terimini kullanmıştır. Bu ifade, iletişimdeki ilerlemelerin insanlığı, bireylerin dünya olaylarıyla giderek daha fazla bağlantılı hale geldiği küresel bir köye dönüştürdüğü gerçeğini sembolize etmektedir. Küreselleşen dünyada coğrafî, fiziksel ve siyasi sınırlar önemini yitirmektedir (Pusa, 2024: s. 52). Böylece, uluslararası ölçekte meydana gelen olaylar, her bireyin yaşamı üzerinde giderek daha fazla etkiye sahip olacaktır. Bu yeni gerçeklik, giderek daha bağlantılı hale gelen bir dünyayı anlamının ve bu dünyaya katılmanın önemini vurgulamaktadır. Küreselleşmiş bir dünyada bilgi, kitle iletişim araçları dünyaya sayesinde hızla yayılmakta ve herkesin birbirini tanıdığı tek bir sanal köyde yaşıyormuş izlenimi yaratmaktadır.

İnternette şiddetin ortaya çıkması, dijital önlemlerin bu olguyla mücadeledeki etkinliğinin sorgulanmasına neden olmaktadır. Kullanıcılar farklı platformlarda saldırgan mesajlar paylaşarak bir nefret söylemi kültürü yaratmaktadır. (Vardal, 2015: s. 140). Dijital medyanın yaygın kullanımının nefret söyleminin yaratılması, yayılması ve genelleştirilmesi üzerindeki olumsuz etkisi etik soruları gündeme getirmektedir. Sosyal ağlarda kayıtsızlık ve nefretin yayılması toplumsal birliği zayıflatmakta, güvensizlik ve hoşgörüsüzlük yaratmakta, yasadışı eylemleri teşvik etmekte ve çatışmaya elverişli bir ortam yaratmaktadır (İsmanov, 2023: s. 120). Sosyal ağların artışı, başta ifade özgürlüğü olmak üzere internet kullanıcılarının hak ve özgürlükleri üzerinde derin bir etki yaratmıştır. Bu sorunu anlamak ve çözüm bulmak için araştırmalar devam etmektedir. İnternet ve sosyal medyanın sunduğu bu ifade özgürlüğü aynı zamanda çevrimiçi nefret söyleminde de bir artışa yol açmış gibi görünmektedir.

Yeni sosyal medya, kullanıcıları, kendi fikir ve hatta kendi haberlerini üretmeye ve paylaşmaya da teşvik etmektedir. Aynı şekilde, örneğin TikTok'ta birçok kişi gönüllü ve anlık olarak özel hayatlarını ifşa ederek özel alanların sınırlarının aşılmasına imkân vermektedir. Bu durum, mahremiyetle ilgili algının bu platformda dönüşüm geçirdiğini göstermektedir (Vardal, 2015: s. 140; Köseoğlu, 2023: s. 174). Bu evrim, kullanıcıların haklarının korunması ve mahremiyetlerini korumak için bu platformların düzenlenmesi ihtiyacı hakkında soruları gündeme getirmektedir.

TikTok, 2016 yılında Çin'de Douyin olarak ortaya çıkan ve 2018 yılında dünyanın geri kalanına TikTok olarak tanıtılan popüler bir sosyal medya platformudur. ByteDance tarafından geliştirilen uygulama hızla büyümüştür ve şu anda aylık bir milyardan fazla aktif kullanıcıya

sahiptir. TikTok'un merkezinde, genellikle birkaç saniyelik, efekt ve filtrelerle özelleştirilebilen kısa videolar yer almaktadır (Chen, 2021: s. 12). TikTok'un popülaritesi, yaratıcı içeriğin hızlı dağıtımı için bir platform haline geldiği COVID-19 salgını sırasında artmış (Donguy, 2024: s. 10), özellikle gençler arasında popüler olmuştur.

TikTok uygulamasının ortaya çıkması ve kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte nefret söyleminin artmasına neden olduğu görülmektedir. Bu platformda dolaşan nefret mesajları endişe verici boyutlara ulaşabilmektedir. Kötü niyetli yorumların paylaşılmasında, küçük videolar veya kullanıcılar aracılığıyla traderların davranışlarında farklılıklar gözlemlenebilmektedir. "Takipçi", "beğen" ve "izleme" yarışmalarında, kullanıcıların başkalarını küçük düşürmek için ellerindeki şok edici içerikleri paylaştıkları sayısız kaynak ve tartışma platformu bulunmaktadır.

Eylül 2023'te TikTok, Facebook'tan sonra Sahra Altı Afrika'da en çok ziyaret edilen ikinci sosyal medya olmuştur (Ahougnon, 25.09.2023) Bu bağlamda Fildişi Sahili'nde de TikTok gençler ve çocuklar arasında çok popüler hale gelmiştir. Buna bağlı olarak nefret söylemini yaymak için de bir araç haline geldiği için durum giderek daha endişe verici durum almaktadır. Saldırgan dil, şiddet içeren söylemler ve sosyal ilişkilere zarar veren hakaretler giderek yaygınlaşmaktadır. Nefret söylemi genellikle başka bir topluluğa yöneliktir ve bu da siyasi çatışma ve etnik gruplar arası şiddet geçmişi olan ülkeleri özellikle savunmasız hale getirmektedir. Fildişi Sahili'nde TikTok'taki insanlar nefret söylemi ile kabul edilebilir söylem arasındaki farkı yeterince ayırt edememektedir.

İfade özgürlüğü ve nefret söylemi iki ayrı konudur ve bunları birbirinden ayırmak önemlidir. Çalışmanın konusunu, nefret söylemi ifade özgürlüğüne etkisi oluşturmaktadır. Bu bağlamda önce çalışmanın kavramsal çerçevesi ortaya konulacak, daha sonra da araştırma sonucu elde edilen bulgular analiz edilecektir.

İfade Özgürlüğü Ve Nefret Söylemi

TikTok platformunun Fildişi Sahili'nde nefret söyleminin yaygınlaşmasına etkisi ele alınmadan önce ifade özgürlüğü ve nefret söylemi kavramlarının genel özellikleri ortaya konulacak ve farklılıklarının altı çizilecektir.

1. İfade Özgürlüğü

İfade özgürlüğü, bireylerin kişisel ve sosyal yaşamlarındaki zorluklara karşı verdikleri yanıtların serbestçe seçimi, hazırlanması ve iletilmesi olarak tanımlanabilir (Pusa, 2024: s. 17). İfade özgürlüğü tartışmalı ve rahatsız edici de olsa görüşlerini açıklayabilme, düşündüklerini özgürce ifade etme aynı zamanda başka düşünceleri yaptırım korkusu olmadan eleştirme hakkıdır. Avrupa İnsan Hakları Bildirgesine göre İnsan Hakları ve Özgürlükler Şartı ile korunan temel hak ve özgürlüklerden biridir. Bu bağlamda İfade özgürlüğü, demokratik bir toplumun temelidir. Birçok temel insan hakları belgesinde güvence altına alınmış bir haktır (Gül, 2023: s.18).

Bu bağlamda sosyal medyada ifade özgürlüğünün önemi göz ardı edilmemelidir. Bu platformlar fikirleri paylaşmak, tartışmak ve tartışmak için bir zemin sunar. Bu platformlarda ortaya çıkan seslerin çeşitliliği, toplumu bütünüyle yansıtır. Sosyal medya, toplumun hızlı ve etkili mobilizasyonuna katkıda bulunarak kamuoyunu oluşturmada önemli bir etkiye sahiptir.

1.1. Dijital Çağda ifade özgürlüğü

Dijital çağın bir sonucu olarak ortaya çıkan sosyal medya, yeni kamusal alanlara dönüşerek özgür ifade için büyük fırsatlar sunmaktadır (Cengiz, 2024: s. 3). Web 2.0 ve sosyal ağlar, iletişim kurma şeklini değiştirmiş ve düşüncelerin ifade edilebilmesi için daha önce görülmeyen bir imkân ortaya çıkarmıştır. Günümüz toplumları ve bireyle, Web'in paydaşları haline gelmiş durumdadır. Gerekli teknik cihazlara sahip herkes, internette içerik üretme, bir topluluğa katılma, etkileşimde bulunma, sosyal ağlara katılma ve görüşlerini ifade etme fırsatına sahip hale gelmiştir. Sosyal medya kullanıcıları, dünya genelinde başkalarıyla etkileşimde bulunma ve çeşitli bakış açılarını öğrenme fırsatına sahip olabilmektedir.

Bu platformlar düşünce paylaşma, tartışma ve görüş alışverişleri için eşsiz bir zemin sağlamaktadır. Buna paralel olarak siyasal iletişim açısından da önemi artmış ve gerek hedef kitle gerekse siyasi aktörler açısından etkili bir araç niteliği kazanmıştır. Sosyal medya, siyasi tartışmaları ve farklı siyasi seçenekler arasındaki tartışmaları teşvik ederek de siyasi hayat üzerinde etkili bir rol oynamaktadır (Pusa, 2024: s. 120).

1.2. Sosyal medyanın ifade özgürlüğüne etkisi

Teknolojik ilerlemelerle birlikte artık herkes için, internet ve sosyal medyaya erişim mümkün duruma gelmiştir. Bu platformlar, akıllı telefonlar yoluyla her yerde basit ve uygun fiyatlı bir erişim sağladığı için daha da önemlidir. Akıllı telefonlar, kamusal görünürlük önündeki engelleri en aza indirir ve kullanıcıları uluslararası ölçekte yapılandırılmış dijital ağlara dahil ederler. Dolayısıyla basit bir akıllı telefona sahip olmak bile kamusal alandaki dijital tartışmalara katılmak için yeterlidir. Bunun yanı sıra dijital platformlar ve arama motorları, bilgiye erişilebilmeyi çok kolay hale getirmiş ve dağıtımını da son derece kolaylaştırmıştır (Conseil, 2023: s. 6-7).

Öte yandan, platformlar bilgileri yayar, ancak kendileri içerik oluşturmazlar. Çünkü işleyiş modelleri yöntem olarak kullanıcılar tarafından oluşturulan içeriklerin yayılmasına dayanır ve editöryal kontrol uygulanmaz. Kullanıcılar, ele alınan konuların kamu gündemini kısmen kendileri üstlenirler. Bunu yaparken katılımcılar, anonim kalabilir ve kimliklerini ifşa etmeden sohbetlere katılabilirler (Conseil, 2023: s.7). Platformların ticari stratejileri esas olarak içeriklerinin erişimi ve viral niteliğine dayanır. Amaçları, kullanıcıları mümkün olduğunca sık etkileşimde bulunmaya, içerikleri yorumlamaya, paylaşmaya veya "beğen" ile onaylamaya teşvik etmektir.

2. Nefret söylemi

Nefret söylemi ile ilgili evrensel olarak kabul edilmiş bir tanım yoktur (Çelik, 2023: s. 6). Ama bunu belirli bağlamlarda konumlandırarak bir yaklaşım sunulabilmektedir. Bu anlamda nefret söylemi, ırk, etnik yapı, ulus, dini inanç, cinsel farklılık ve engellilikleri nedeniyle bir grup insanı aşağılamak, korkutmak, bunlara karşı şiddete başvurmaya tahrik etmek veya ön yargı oluşturmak amacıyla gerçekleştirilen söylemleri ifade eden tartışmalı bir kavramdır (Demirbaş, 2017: s. 3-4). Öte yandan nefret söylemi, çeşitli nedenlerle bir kişi veya gruba karşı nefret, şiddet ve ayrımcılığı savunan, teşvik eden veya haklı gösteren birçok ifade biçimini kapsamaktadır (Çelen, 2023: s. 84). Buna göre çalışma kapsamında nefret söylemini, bir kişi veya gruba, kimliği örneğin dini inançları, etnik kökeni, sosyal statüsü vb. dolayı

aşağılayıcı veya ayrımcı bir dil kullanmasından kaynaklanan her türlü ifade, davranış veya sözlü veya yazılı iletişim olarak tanımlamak mümkündür.

2.1. Nefret Söylemi Türleri ve Kategorileri

Nefret söylemi, çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir. Nefret söylemi türlerini başlıca şu başlıklar altında gözlemlemek mümkündür: Siyasette nefret söylemi, kadınlara karşı nefret söylemi, yabancılara ve göçmenlere karşı nefret söylemi, cinsiyetçi nefret söylemi, dini ve mezhepsel nefret söylemi, engelli bireylere ve çeşitli hastalıklara karşı nefret söylemi. (Mouketou, 2021: s. 9; Bilge, 2016: s. 3).

- a. Siyasette nefret söylemi tüm siyasi partileri ya da sadece bir siyasi partiyi hedef alabilir ve popülist partiler tarafından karşı tarafı etkilemek ve siyasi başarı elde etmek suretiyle kendi kimliklerini oluşturmak için kullanılır (Bilge, 2016: s. 3). Örneğin Afrika'da, daha özel olarak Fildişi Sahili'nde, başkanlık ve yasama kampanyaları sırasında, bir etnik grubun destekçileri genellikle başka bir etnik grubu yabancı olarak nitelemekte ve ötekileştirmektedir. Öyle ki bu etnik bölünme, 2002'den 2011'e kadar süren ve çok sayıda insanın hayatını kaybetmesine neden olan bir etnik savaşa da yol açmıştır. Siyasetteki bu nefret söyleminin tanınması ve reddedilmesi toplumsal uyum ve barışın korunması açısından hayati önem taşımaktadır.
- b. Kadınlara yönelik nefret, ataerkil erkek ideolojilerinin binlerce yıl boyunca sürekli egemen olmasının bir sonucudur. Atasözleri ve deyimler gibi geleneksel aktarım biçimleri de dahil olmak üzere söylemde kadınlar hala aşağı bir konumdadır ve bu da onlara karşı sürekli negatif ayrımcılık yapıldığını göstermektedir (Bilge, 2016: s. 4). Sosyal medya da kadın imajını olumsuzlamakta, onları hala aşağı görmektedir. Kadınlara yönelik nefret söylemi, Fildişi Sahili gibi ataerkil toplumlarda gündelik yaşamın içinde yer almakta, kadınları ve kız çocuklarını cinsiyetleri nedeniyle aşağılamaya yönelik saldırılar şeklinde ortaya çıkmakta, korku ve güvensizlik yaratmaktadır (Mouketou, 2021: s. 9).
- c. Irkçı nefret söylemi, sıklığı ve etkisi ülkeden ülkeye değişmekle birlikte uluslararası düzeyde gerçekleşen bir nefret söylemi türüdür (Mouketou, 2021: s. 8). Göçmenler ve yabancının yanı sıra toplumlarda azınlıkta bulunan etnik gruplara mensup kişiler, yaşanan yerlerin sakinleri tarafından sıklıkla nefret dolu hakaretlere maruz kalabilmektedir. Ayrıca, nefret içeren “öteki” kavramının Latince "alius" kelimesinden türediği ve bunun İngilizce "alien" teriminin kaynağı olduğu, yani “yabancı” anlamına geldiği görülmektedir. Bu bağlamda 'yabancı' kolayca tespit edilebilir ve birçok nitelik nedeniyle dışlanabilir. (Bilge, 2016: s.4). Bu tür nefret söylemi aynı zamanda, hedef grubun üyelerini damgalayarak, toplumun sorumlu üyeleri olarak yaşama becerilerini reddederek ve kamusal hayata katılmalarını engelleyerek onların onurlarını zedeler. Toplumun sorumlu üyeleri olarak yaşama becerilerini ve bireyselliklerini ve farklılıklarını göz ardı ederek, onları etnik veya dini bir grubun homojen üyeleri haline getirir.
- d. Dini nefret söylemi, ülkeye bağlı olarak değişmekle birlikte bu tür nefret söylemi çoğunlukla İslam, Hinduizm ve Hristiyanlığa yöneliktir. Diğer nefret söylemlerinden

daha etkili olma potansiyeline sahiptir, çünkü daha geniş bir kitleye ulaşabilir (Mouketou, 2021: s. 8). Farklı dini inançlara veya aynı dini inanç içindeki farklı görüşlere karşı bu nefret söylemi türü, aslında bir dini inancın üyelerinin, genellikle sayısal üstünlükleri sayesinde elde ettikleri baskın konumlarını korumak için gösterdikleri çabaların bir sonucudur. Farklı bir bakış açısına sahip olanları dışlayarak kişisel kimliklerini yeniden tanımlamaktadırlar. Dünya tarihi, inanç temelli nefret söyleminin nefret suçuna dönüştüğü birçok acı olayı kaydeder (Vardal, 2015: s. 149).

- e. Sosyal dışlama genellikle engelli bireylere karşı bir merhamet duygusuyla başlar. Ancak, fiziksel veya zihinsel engelli bireyler ile toplumsal olarak "normal" olarak algılananlar arasındaki ayrımlara dayanan nefret söylemine dönüşür. Çeşitli hastalıklara yönelik nefret söylemi, bu tür söylemlerin ayrı bir kategorisidir.

Nefret söylemi, bu nedenle kültürel çeşitliliği yok etme, birlikte var olma mücadelesi verme ve ifade özgürlüğü de dahil olmak üzere demokratik ilkeleri sorgulama niyetini açıkça yansıtırken, uluslararası araçların desteklediği ve savunduğu bakış açıları ve bağlılıkların çeşitliliğine saygı göstermez. Nefret söylemini destekleyenler, ifade özgürlüğü hakkını kötüye kullanarak kendi görüşlerini savunmaya ve bunların saygı görmesini sağlamaya çalışıp, pozisyonlarını güçlendirir ve bunu ifade özgürlüğü hakkını kötüye kullanarak yaparlar.

2.2. Dijital çağda nefret söylemi

Çağımız, dünyanın dört bir yanındaki insanlar arasındaki bağlantıyı önemli ölçüde güçlendiren internete daha kolay erişim ile karakterize edilmektedir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, internet nefretin yayılması için yeni bir alan haline gelmiştir. Özellikle sosyal ağ platformları, daha önce dağınık halde bulunan grupları birbirine bağlamaya yardımcı olmakta; bu bağlantı, bu grupların kaynaşmasını, kolektif bir kimlik oluşturmalarını ve bir topluluk duygusuna sahip olmayı teşvik etmektedir (Mouketou, 2021: s. 9-10). Dolayısıyla sanal dünyanın özellikleri nefret söyleminin yayılmasını etkileyebilme gücüne sahiptir. Anonimlik hissi, bir mesajın göndericisi ile alıcısı arasındaki mesafe (veya görünmezlik), topluluk hissi ve görüş alışverişlerin anındalığı gibi unsurlar, çevrimiçi nefret söyleminin belirleyici niteliklerini oluşturmaktadır. Her şeyden önce, anonimlik ya da anonimlik algısı, sansür olmaksızın daha özgür konuşma düşüncesi internette nefret söyleminden sorumlu tutulma korkusunu da ortadan kaldırma etkisine sahiptir (Mouketou, 2021: s. 9-10).

İnternet ortamında nefret söyleminin yaygınlaşmasının bir başka etkeni de sahip olduğu görünmezlik boyutudur. İçeriği yayanlar ile içeriği alanlar arasındaki fiziksel uçurum ve bunun tersi belirli bir görünmezlik söz konusudur. Bu bir yandan konuşmanın doğrudan sonuçlarının (duygusal, acı gibi) göndericiden kaçtığı, diğer yandan da çevrimiçi nefret yayanların içeriklerini onaylamayan bireylerin olumsuz tepkilerini algılayamadığı anlamına gelmektedir. Ayrıca internet, coğrafi olarak birbirinden uzak insanların ortak fikirler etrafında bir araya gelmesini ve birbirleriyle iletişim kurmasına imkân vermektedir. Bu durum, daha fazla insanı kendi görüşleri etrafında toplamak amacıyla, nefret grupları içinde benzer düşünen bireylerin gruplaşmalarını yoğunlaştırabilmektedir (Mouketou, 2021: s. 11). Son olarak da anındalık özelliğiyle bir düşünce ile bunun bir kişiye veya bir grup insana iletilmesi arasındaki zaman aralığı sadece birkaç saniye olmaktadır. Bu hız, filtre ya da içgüdüsel tepki yokluğunun da etkisiyle nefret söyleminde belli bir dürtüselliğe yol açmaktadır. (Mouketou, 2021: s. 9).

3. İfade özgürlüğünün nefret söyleminden farkı

Nefret konuşması ve ifade özgürlüğü arasındaki karışıklık sorunu genellikle temel haklarla ilgili tartışmaların merkezinde yer almaktadır. Liberal toplumlarda ifade özgürlüğü en çok tartışılan ihtilafli konulardan biridir. İfade özgürlüğü, tartışmalı konularda bile herkesin düşüncelerini özgürce ifade etme hakkıdır. Öte yandan, kişilere veya gruplara karşı şiddeti, ayrımcılığı veya düşmanlığı teşvik eden nefret söylemi, kişilerin onurunu ve güvenliğini korumak için kontrol edilmesi gereken bir ifade biçimidir. Ancak çoğu zaman düşünce özgürlüğü ile nefret söylemi arasındaki fark karıştırılabilmektedir. Bu çeşitli faktörlerden kaynaklanabilmektedir (Dalkılıç, 2018: s. 8-9).

- Birçok insan, ifade özgürlüğünü ve nefret söylemini yöneten uluslararası yasalar ve sözleşmeler hakkındaki hukuksal bilgiye sahip değildir. Bu nedenle, herhangi bir düzenleme girişimini özgürlüklerinin ihlali olarak görme eğilimindedir.
- Bazı kültürel ve politik durumlarda, bir ülkede nefret ifadesi olarak görülen bir husus, diğer ülkede meşru bir görüş olarak algılanabilir. Bu kavramlaştırma algısı, sosyal normlar ve kültürel hassasiyetler tarafından etkilenir.
- Çevrimiçi platformların karmaşıklığından dolayı örneğin içeriğin hızlı ve kitlesel olarak yayıldığı TikTok gibi platformlarda, ifade özgürlüğü ve nefret konuşması arasındaki sınır belirsiz hale gelebilir.
- Bazı bireyler, ifade özgürlüğünün doğası hakkında yanlış kanaate sahip olabilirler, nefret konuşmasını yasal görüşler olarak tanımlama eğiliminde olabilir veya çeşitli gerekçelerle kendisi açısından yasal hale getirebilir.

İfade özgürlüğü ile nefret söylemi arasındaki ayrımı yapmanın hiçbir zaman kolay olmadığını belirtmek gerekir. Medyanın artık herkesin yorumuna açık bir platform sunduğu dijital çağda, yeni bir tartışma forumu yaratılmıştır. İfade özgürlüğünün sivil yaşamın önemli bir unsuru olarak olumlu yönleriyle kendini göstermesi memnuniyet vericidir. Ancak, madalyonun diğer yüzünde kullanıcılar tarafından oluşturulan ve sıklıkla nefret ve hayal kırıklığı için bir çıkış noktası haline gelen içerikler yer almakta, yeni medya ortamının sunduğu ifade özgürlüğü sayesinde, bu özgürlük, şiddet ve suça da yol açan nefret söylemine dönüşebilmektedir.

Çalışmanın Amacı

Facebook, Instagram gibi diğer sosyal medya platformları gibi TikTok da herkesin içerik yayınlamasına ve diğer kullanıcılarla paylaşmasına olanak tanıyan halka açık bir forumdur. Ancak, Fildişi internet kullanıcılarının sosyal medyada, özellikle de TikTok ve Facebook'ta oluşturdukları tartışma forumları ve yorumlar olumsuz bir üne sahiptir. TikTok'un gelişi Fildişi Sahili'nde nefret söyleminin artmasına yol açmış gibi görünmektedir. Fildişi Sahili çok genç bir nüfusa sahiptir ve TikTok kullanan gençler, bilgi eksiklikleri nedeniyle ifade özgürlüğüne sahip olduklarını düşünerek sık sık hakaret ve nefret dolu yorumlar yapabilmektedir.

Çalışmanın amacı, Fildişi Sahili'nde nefret söyleminin yaygınlaşmasını TikTok örneği üzerinden incelemektir. Ayrıca, sosyal medya aracılığıyla yaygınlaşan nefret söyleminin Fildişi

Sahili'nde3 gelecekte ortaya çıkarabileceği zorlukları ve sorunları somut örnekler üzerinden değerlendirmeyi amaçlamıştır.

Çalışmanın Yöntemi Ve Bulguları

Fildişi Sahili'nde nefret söyleminin etkisini ortaya koyabilmek için TikTok platformu üzerinde yapılan yorumlar ve videolar içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu amaçla, çalışmanın içerik analizi, MAXQDA kullanılarak TikTok'taki video ve yorumlardan elde edilen nitel veriler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bilindiği gibi MAXQDA nitel araştırma yöntemlerinde yararlanılan bir programdır ve videolar ve web siteleri gibi verileri düzenleme ve analiz etmede etkili olarak yararlanılmaktadır.

Nitel araştırmalar, nicel araştırmalardan farklı olarak, bulguları tüm bireylere genellemek yerine belirli bir durumu derinlemesine incelemeyi amaçlar. Nitel veriler genellikle görüşmeler, odak grupları veya gözlemler yoluyla toplanır. Bunlar fotoğraf, video veya diğer tür kayıtları da içerebilir. Nitel araştırma, araştırma sorusunda ele alınan konuya uygun olarak, ilgi duyulan deneklerin bakış açılarını ortaya çıkarmayı amaçlar. Bu tip tasarımda her sonuç bir yorumdur ve öznel; araştırmacının verileri yorumladığı bakış açısından etkilenir (Karaman, 2023: s. 126).

Ayrıca içerik analizi nitel araştırmalarda bir olguyu incelemek için kullanılan en yaygın yöntemlerden biridir. İçerik analizinin amacı, sözlü veya yazılı bir metnin altında yatan anlamı niceliksel olarak belirleyerek keşfetmektir. Çalışma, vaka çalışması ve içerik analizi yaparak TikTok'taki nefret söylemi olgusunun derinlemesine bir tanımını sağlamak için çeşitli kanıt veya veri kaynaklarının kullanılmasına izin vermektedir. Dolayısıyla analizimizin doğası bizi TikTok'ta yayınlanan videolara ve nefret yorumlarına bakmaya yönlendirmektedir. Nitel analizi için MAXQDA'nın kullanılması, sosyal medyada mevcut olan nefret söyleminin farklı yönlerini detaylandırmamızı ve yorumlamamızı sağlanacaktır. Çalışmamızın odaklandığı temel sorular şu şekilde belirlenmiştir:

- Fildişi Sahili'nde TikTok'ta hakaret, tehdit, belirli bir grubu damgalama veya ırkçı, cinsiyetçi veya yabancı düşmanı yorumlar gibi nefret söyleminin türleri veya biçimleri nelerdir?
- Fildişi Sahili'ndeki toplumsal ve siyasal gerginlikler, özellikle etnik, siyasal veya toplumsal rekabetler göz önüne alındığında, TikTok'taki nefret söylemi bu durumdan nasıl etkilenmektedir?
- Nefret söyleminin ve kamuoyunun tepkilerinin sonuçları nelerdir: yani, kullanıcıların nefret söylemine nasıl tepki verdikleri (örneğin, onaylayan veya onaylamayan yorumlarla) ve bunun TikTok topluluğu üzerinde etkisi olmakta mıdır, varsa nasıl gerçekleşmektedir?

Çalışmada temel veri olarak TikTok kullanıcılarının yorumları ve videoları kullanılmıştır. Bu amaçla 352 paylaşımdan oluşan bir örneklem seçilmiş, bu bağlamda Ağustos-Aralık 2024 tarihleri arasında nefret söylemi içerikli bu video, yorum ve fotoğraflar ele alınmıştır.

Öte yandan araştırmada çeşitli sınırlılıklar ile de karşılaşıldı. Bazı videoların geçici olması ya da gizlilik kurallarına uymayan ya da tehlikeli sayılan içeriğe sahip olmaları nedeniyle silinmeleri gibi hususlar verilerin tam olarak analizini güçleştirdi. TikTok yeni sosyal ağ olarak diğer sosyal medyalara göre verilere ulaşmak için zorluk çekilmiştir.

Fildişi Sahili’nde Nefret Söyleminin Yaygınlaşmasında Tiktok Platformunun Etkisi

Bu çalışmanın üç ana amacı bulunmaktadır. İlk olarak, Fildişi Sahili'nde TikTok'ta görülen hakaret, belirli bir grubun damgalanması ve yabancı düşmanlığı gibi farklı biçimleri belirleyerek nefret söylemini analiz etmektir. İkincisi, mevcut politikaların nefret söylemini nasıl etkilediğini, yani siyasi dinamiklerin nefret düşüncesini nasıl teşvik ettiğini ve platformdaki bireyleri etnik kökenleri, inançları, cinsiyetleri veya engellilikleri de dahil olmak üzere çeşitli korunan özelliklere göre nasıl hedef aldığını incelemektir. Son olarak da kullanıcıların bu nefret söylemine nasıl tepki verdiğini analiz etmektir.

Bu amaçla MAXQDA programı ile örneklem olarak seçilen her bir TikTok videosu analiz edilmiş ve nefret söylemini teşvik ettiği düşünülen içerikler tespit edilmiştir. Bu içerikler nefretle ilişkili terimlere dayalı olarak geliştirilmiş ve alt kategoriler halinde düzenlenmiştir. Bazı videolarda nefret yalnızca bir gruba yönelik değildir. Diğer durumlarda, bazı kullanıcılar ifade özgürlüğü hakkı temelinde siyasi partileri desteklediklerini ileri sürerek belirli kişileri açıkça kınamakta ve ifade özgürlüğü ile nefretin ne kadar karmaşık ve incelikli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum göz önüne alınarak, uygun durumlarda MAXQDA içeriği işaretlemek için çeşitli başlıklar kullanılmıştır. Çalışmada nefret söylemi olarak aşağıdaki başlıklar belirlenmiştir: Bushmen (kültürsüz), terörist, isyan ve savaş, tehdit, damgalama, şiddet, öldürme tehdidi, yabancı düşmanlığı (xenofobi), kabilecilik (tribalizm), damgalama.

Belirlenen bu başlıklar aşağıda tablo şeklinde gösterilmiştir.

Tablo 1: TikTok’tan elde edilen nefret temaları

Söylem türü	Kodlama	Açıklama
Etnik Nefret söylemi	Damgalama	Bağlı bulunduğu gruplar dolayısıyla damgalanma
	Tehditler	Kişilere doğrudan yönelik tehditler
	Busmani ya bushmen (Ormanlılar)	Kültürü olmayan, dinsiz, vahşi anlamında farklı etnik gruplara mensup olanlar için kullanılan bir terim.
	Dioula	Eğitimsiz ve yurtsuz anlamında ötekileştirici terim. Özellikle Kuzeylileri dışlama için kullanılmaktadır.
	Şiddet	Bir halka kökenleri nedeniyle saldırmak

	Öldürmek	Kuzeylileri öldürün şeklindeki etnik şiddeti teşvik edici söylemler
	Kabilecilik (tribalizm)	Kuzeyliler isyancıdır şeklinde ayrıştırıcı ve ötekileştirici söylemler
Siyaset Nefret söylemi	İşyan ve savaş	Halkı iktidardaki rejime karşı silahlanmaya çağırıyoruz
	Dioula (Kuzeyliler) Dışlama	Mevcut Fildişi Sahili Cumhurbaşkanı'na yönelik, onu bushmen ve dioula olarak niteleyerek onun meşruiyetini sorgulayıcı bir söylem.
	Ülkeyi yakmak	Güneyli Siyasi rakiplerden gelen tehditler.
	Aşiretçilik ve Fildişi Sahilcilik	Sorunlardan dolayı başka etnik kimlikleri veya yabancıları suçlama.
	İşyan	Bushmen, Fildişi Sahili'ndeki işyanı kuzeylilerin yarattığını söylemektedir.
	Terörizm	Ülkeye karşı terörü kışkırtan söylemler
	Yabancı düşmanlığı (Xenofobi)	Yabancıların geldikleri yerlere dönmesini talep eden söylemler
Kamuoyu tepkileri	Kızgınlık ve eleştiri	Siyasi ve etnik nefret içerikli açıklamaların kınanması
	Nefreti durdurun	Kamuoyunun bilinçlendirilmesi için ortaya konulan söylemler.

Fildişi Sahili'nde Nefret Söylemi Zemini Olarak Tiktok Verilerinin Analizi

Çalışmanın sonuçları üç ana bölümde ele alınmıştır. Bu bağlamda araştırma bağlamında ortaya konulan araştırma sorusunu analiz edebilmek için öncelikle TikTok'ta toplanan verilerin istatistiksel görünümü ele alınmıştır. Aynı şekilde nitel analiz yoluyla elde edilen sonuçlar ve ilgili yorumlara da yer verilmiştir. Ayrıca, örneklem yoluyla toplanan içeriğin, belirlenen nefret söylemi başlıklarına göre sınıflanmış bölümleri de dahil olmak üzere bir incelemesi sunulmuştur. Yine, siyasi ve etnik nefret söylemi başta olmak üzere çeşitli nefret söylemlerine yönelik toplumsal tepkiler de tespit edilmeye ve değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, araştırmanın nitel analizinin sonuçlarına göre TikTok'tan elde edilen verilerin nefret söylemi, etnik nefret söylemi ve kamuoyu tepkisi olmak üzere üç ana tema çerçevesinde irdelenmiştir. Tablo 2'de ele alınan bu temaların frekansı ve istatistiksel analizi gösterilmektedir.

Tablo2: TikTok'ta kullanılan temaların frekans tablosu

Tema	İçerik	Oranı (%)
Siyasi Nefret Söylemi	214	60.80
Etnik Nefret Söylemi	91	25.85
Kamuoyunun Tepkisi	47	13.35
TOPLAM	352	100,00

Sosyal medyanın içerik analizinde en sık geçen kelimeler, yorumlarda ve videolarda kelimelerin sıklığını belirlemeyi sağlar. Bu amaçla bulut oluşturulurken en çok tekrarlanan kelimeler merkeze yerleştirilir. Fildişi Sahili'nde TikTok'un nefret söyleminin yaygınlaşmasındaki rolünü anlamaya yönelik çalışmamızda, "öldürmek", "bölmek" ve "şiddet" kelimelerinin en sık kullanılan kelimeler olarak öne çıktığı dikkat çekmektedir. Kullanıcıların "tehdit", "savaş", "silah", "kötü adamlar" ve "vahşiler" gibi kelimeleri de sıklıkla kullandıkları görülmektedir (Şekil 1). Bu insanlık dışı sözlerle TikTok platformunda 214 siyasi nefret söylemini %60,80 artışla, 91 etnik nefret söylemini ise %25,85 artışla öne çıkarılmıştır (tablo 2). Aynı zamanda etnik nefret söyleminin genel olarak siyasi nefret söyleminden etkilendiğini de göstermektedir. Yorumlarda bu kelimelerin sıkça kullanılması, bu kullanıcıların TikTok'ta yaptıkları tartışmaların Fildişi Sahillilerin nefret düzeyini gösteren bir etken olduğunu ifade etmek mümkündür. Bu bağlam, söz konusu konuşmaların ve bunların ağlar üzerindeki sonuçlarının algılanmasının açık bir göstergesi demek mümkündür. Şekil 1'de en çok kullanılan nefret söylemi kelimelerine göre hazırlanan bulutta gösterilen ifadeler, sıklıklarına göre boyutlandırılmıştır. Bu analiz, tartışılan içerik etrafındaki ana konuları ve duyguları anlamak açısından önemlidir.

Şekil 1: TikTok'ta en sık geçen kelimeler

Analiz edilen 352 TikTok videosundan elde edilen veriler, Fildişi Sahili'nde nefret söyleminin, siyasi ve etnik çağrışımları olan nefret söylemiyle daha fazla bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, farklı etnik kökenler arasındaki siyasi gerginliklerin veya çatışmalarla bağlantılı tarihsel bölünmelerin nefret söylemi aracılığıyla nasıl kendini görünür kıldığını kanıtlamaktadır.

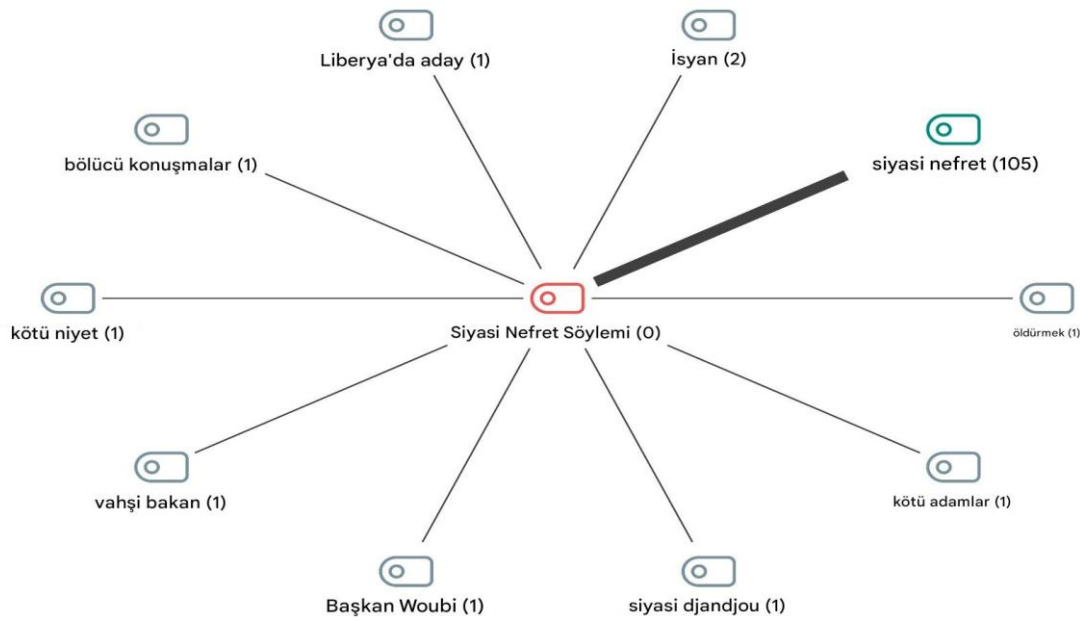
Bu tür siyasi nefret söylemleri, dışlayıcı ve kalıplaşmış düşüncelerle, öfkeyle ve bazı durumlarda "öteki" korkusuyla beslenir ve uyarılırlar (Kouamé, 2022: s. 7). Ancak bu düşünce biçimleri sonradan edinilir. Siyasi söylemlerden, kültürel ve toplumsal bağlamlardan etkilenen bu kesimler, güç yapılarına yerleşmiş ve sistemsel ayrımcılıkla güçlenmiş durumdadırlar. Siyasi nefret söyleminin bir sonucu olarak toplumlar arasında bir bölünmeye olmaktadır (Kouamé, 2022: s. 17). Diğer yandan bu ayrıcalıklı durumların kaçınılmaz olarak nefret söyleminin üretilmesine yol açmadığını da vurgulamak gereklidir. Ancak, sahip olunan ayrıcalıklar, cesaretlendirici bir rol oynama niteliği taşır.

Diğer yandan nefret söylemlerine karşı kamuoyunun tepkileri irdelendiğinde, bazılarının ortaya konulan söylemleri destekleyici bir tutum takındıkları da dikkat çekmektedir. Çalışmada yorumcuların Fildişi Sahili'ndeki yabancılara ve başka bir etnik topluluğa yönelik öfkelerini dile getirdikleri durumların yanı sıra bu nefret söylemlerini kınayan, çatışma ve aşiretçilikten kaçınmak için tavsiyelerde bulunan, dua eden ve çağrıda bulunan yorum ve tepkiler de analiz edilmiştir.

Siyasi nefret söylemine ilişkin nitel bulgular

TikTok içerik oluşturucularının nefret söylemi yoluyla siyasi ideolojileri nasıl yaydıklarını ve hedef kitleye ulaştıklarını ortaya koyabilmek için her video, belirlenen bir alt koda dayalı olarak MAXQDA ile analiz edildi. Bu yolla, nefreti teşvik etmesi muhtemel içerikler belirlenmeye çalışıldı (Şekil 2).

Şekil 2: TikTok içeriklerinin siyasi nefret söylemine göre dağılımı

Burada en sık kullanılan temalarından biri “siyasi nefret” söylemi temasıdır. Bu terimler 105 kez tekrarlanmıştır (Şekil 3). “Liberya’da aday”, Liberya kökenli bazı Fildişili isimleri vurgulamak için kullanılmaktadır. Bu yolla bu insanların Liberya siyasetinde yer almaları eleştirilmekte, bu adaylar ötekileştirilmektedir. Bu siyasi nefret söylemi kategorisinde bazı kullanıcılar “isyan”, “köken olarak Fildişili olmayan yabancı aday” gibi söylemlere yer vermektedir. “Woubi” ise eşcinsel anlamına gelmekte ve mevcut devlet başkanına yönelik olarak ifade edilmektedir. TikTok’ta paylaşılan bu tür söylemler, siyasi partiler arasındaki nefretin derecesini açıkça ortaya koymakta hatta daha da ileri gidilerek insanları onu yok etmek için silahlılanmaya çağrı bile yapılmaktadır. Örneklemeler analiz edildiğinde bu tür nefret içerikli paylaşımda bulunan insanların kötü niyetle hareket ettikleri ve bir adaydan kökeni nedeniyle nefret ettikleri için kendi ülkelerine zarar vermeyi bile göze alabildikleri görülmektedir. Öyle ki ötekileştirici ve ayrıştırıcı söylemlerin iktidar mensupları tarafından bile gerçekleştirildiği saptanmıştır. Örneğin, TikTok platformunda Fildişi Sahili Gençlik Bakanı, 18 Temmuz 2024’te yaptığı bir paylaşımda muhalif partilerinden birini “tribalist” parti olarak niteleyerek hedef gösterebilmiştir. Diğer yandan “değerli Fildişililer, xenofob (yabancı düşmanı) olalım!” gibi ifadelerle yer verilmekte ve bazı politikacılar görüşleri nedeniyle değil, kökenleri ve soyadları dolayısıyla eleştirilmekte ve yabancı olarak etiketlendirildikleri görülmektedir. Bu bağlamda Fildişi Sahili’nde TikTok yoluyla yoğun bir siyasi nefret söyleminin dile getirildiğini söylemek mümkündür.

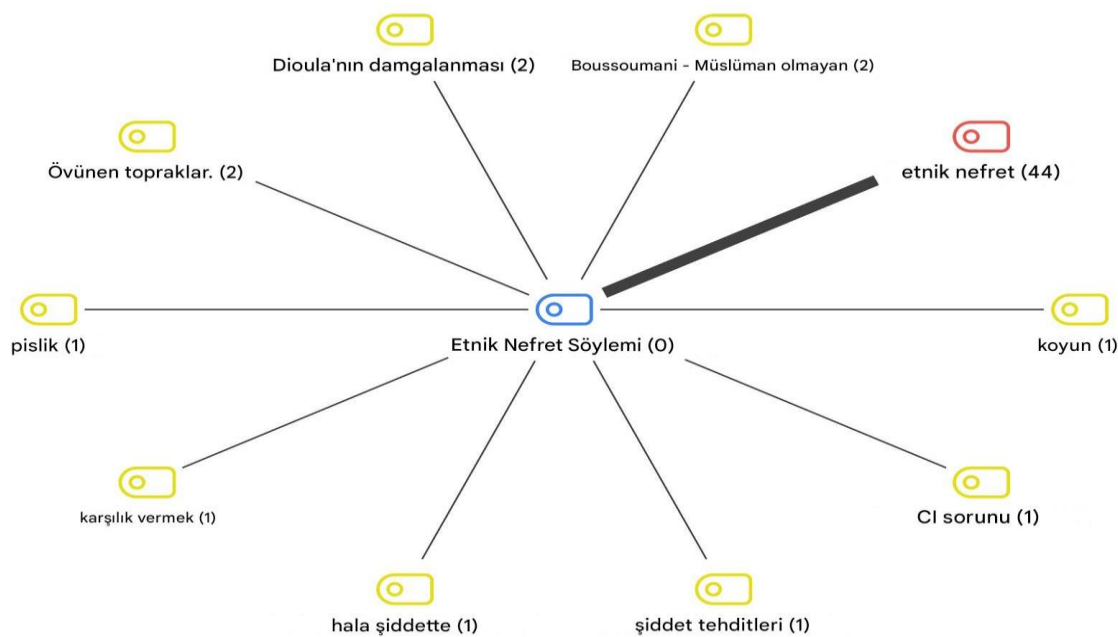
Bu durum ise ülkeyi ve halkı sistematik olarak tehlikeye ve güvensizliğe sürüklemeye riski taşımaktadır. Çünkü, Ekim 2025’te yapılacak seçimler yaklaştıkça bu söylemler TikTok’ta giderek daha fazla telaffuz edilmeye başlanmıştır. Aslında nefret söylemleri eskiden beri Fildişi Sahili kamuoyunda varlığı bilinen bir olguydu, sokaklarda, otobüste vs. bu tür söylemlere tanık olmak mümkündü. Ancak gençler tarafından giderek daha fazla benimsenen bir platform olan TikTok’un ortaya çıkmasından bu yana, bu tür söylemlerde hızlı bir artış ve yaygınlık olduğu ortaya çıkmıştır. Bazı kullanıcılar, TikTok paylaşımları yoluyla yabancı düşmanı olduklarını açıkça göstermeye başlamışlardır. Aralık 2024, 600.000’den fazla abonesi olan “Oxymore” adlı

içerik üreticisi, "dioulalar, gouroları evlerinde öldürüyor" diyen ve gouroları intikam için harekete geçmeye çağıran bir video paylaşmıştır. Dolayısıyla, sosyal medyada yabancı düşmanlığını ve milliyetçi duyguları körükleyen söylemlerin, TikTok platformu yoluyla kazandığı yaygınlığın Fildişi vatandaşları arasındaki uyumu ve barış içinde bir arada yaşamayı ciddi şekilde tehlikeye düşürme potansiyeli taşıdığının altını çizmek gereklidir.

Etnik nefret söylemine ilişkin nitel bulgular

Analiz edilen içeriklerde Fildişi Sahili'nde ülkenin farklı bölgelerinde yaşayanların birbirlerine karşı ortaya koydukları nefret söylemini siyasi nefret söylemiyle desteklendiğini söylemek mümkündür. Tablo 2'de görüldüğü gibi, TikTok'ta Mart-Aralık döneminde incelenen 352 içeriğin 91'inde etnik nefret söylemi tespit edilmiştir. Bu paylaşımların belirli bir gruba yönelik eleştirileri, siyasi saldırı için bir basamak olarak kullandıkları dikkat çekmektedir. Bu bağlamda "dioula" olarak bilinen Kuzeylilerin, Güneyliler tarafından asi ve cahil olmakla suçlandığı, buna karşılık "dioula" tarafından Güneyliler "bushmen" yani kültürsüz insanlar ve "vahşi" olarak adlandırıldığına tanık olunmaktadır. Bu tür paylaşımlar, asıl olarak siyasi söylemden etkilenmektedir. Buna bağlı olarak özellikle seçim dönemlerinde TikTok'taki bazı videoların ırk ayrımcılığını teşvik edici bir rol oynadığını söylemek mümkündür. Ele alınan dönem içinde ele alınan içerikler analiz edildiğinde Fildişi Sahili'nde sosyal ağlar aracılığıyla, siyasi ve 'kabilesele' ayrımcılığa dayanan, damgalayıcı, aşağılayıcı ve korkutucu mesajların önemli bir yoğunluğa sahip olduğu görülmektedir. Bunda 2025 yılı ekim ayında yapılması planlanan cumhurbaşkanlığı seçimlerinin önemli etkisi olmaktadır. TikTok paylaşımları incelendiğinde bazı kullanıcıların Fildişi Sahili'nin mevcut başkanı bağlamında, kuzeyden gelen bir yönetici (dioula) tarafından yönetilmesini kabul etmediklerini ileri sürmekte ve onu yabancı olarak nitelendirmektedir. Bu tür paylaşımlar nedeniyle etnik nefret söylemi ve tutumu yaygınlaşmaktadır. Öyle ki bu paylaşımlar kimi zaman söylem boyutunu da aşmakta ve halkı silahlanmaya ve kuzeylileri yok etmeye yönelik çağrılara da yer verildiği görülmektedir.

Şekil 3: TikTok'taki paylaşımların etnik nefret söylemine göre dağılımı

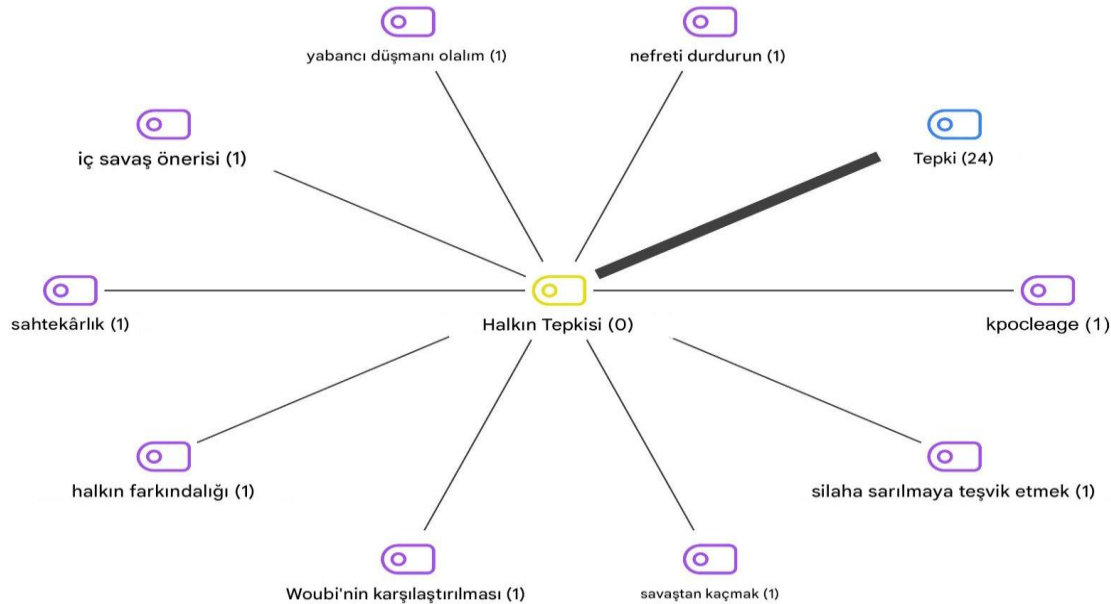

Kuzeyin destekçileri de güneylilere yabancı muamelesi yapmaktadırlar ve özellikle intikam zihniyetine sahip oldukları için onlar tarafından yönetilmeyi kabul etmemektedir. Güneyli bir içerik paylaşımcısının bir panelde sarf ettiği “CI (Fildişi Sahili) sorunu Dioula'lar ülkenin gerçek sorunudur iddiasını ifade etmektedir. “Hala şiddet” terimi Güneylilerin (Bushmen), kuzeylileri (Dioula) her zaman şiddete başvurmakla suçlamaları demektir. Kısacası şiddetin kaynağı dioulalardır iddiasını dile getirmektedir. “Koyun” terimi, panellerde tarafların birbirlerine karşı en çok tekrarladıkları hakaretlerden biridir. Yani, kendi gruplarına mensup bazı kişilerin davranışlarını koyunlarınkiyle özdeşleştirme amacıyla kullanılmıştır.

Özellikle seçimler öncesinde yabancı düşmanı söylemlerin yaygınlığı artmakta ve Fildişi Sahili'ndeki çeşitli topluluklar arasındaki uçurumlar giderek daha görünür hale gelmektedir. Bu ise etnik ve ulusal farklılıkları pekiştirerek toplum içinde büyük yarılmalara yol açabilme potansiyeli taşımaktadır. İnsanların ulusal kimliklerini sorgulayan söylemler sosyal istikrarsızlığa da yol açabilme ihtimaline sahiptir. Bazı kullanıcılar bir sonraki seçimlerden sonra diğer etnik gruplar kendilerine saldıracaklarını söylemektedirler. Bu yüzden “karşılık vermek” gibi ifadeler kullanılmaktadır. Böylece kendi etnik kökenlerine saldırı olacağı iddiasını ileri sürülerek mensup olduğu etnik gruplar kışkırtılmaktadır. Diğer yandan “övünülen topraklar” gibi ifadelerle ülkedeki farklı etnik gruplara duyulan nefret haklı çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Nefret söylemine karşı kamuoyu ilişkin nitel bulgular.

Şekil 4: TikTok'taki paylaşımların kamuoyu tepki dağılımı

Bu bölüm, TikTok kullanıcılarının TikTok'taki nefret söylemi teşvik etmek ve kınamak için yorumları nasıl kullandıklarına ayrılmış bölümlerle birlikte örneğimizdeki videolara ve ifadelere bakmaktadır. Bazıları kabilecilik, etnisite, klanlar, bölgecilik uyarısında bulunarak kimlik temelli söylemin yükselişinden duydukları endişeyi dile getirmektedir. “Nefret söylemini durdurun” gibi hashtag'ler nefret söylemini kınarken, diğerleri belirli kişileri ‘gerçek Fildişili’ veya ‘sahte Fildişili’ olarak etiketleyerek bunu teşvik etmektedir. Onlara göre (Boussoumani ya

bushmen) gerçek Fildişililer savaşı destekleyenler, sahte Fildişililer ise savaşı reddedenlerdir. Bununla birlikte, bazı kullanıcıların bireysel saldırılar gerçekleştirmek için web sunduğu anonimlerden yararlandığı, diğerlerinin ise nefret yayan grupları veya kimlik temelli davaları desteklediği ve bunun da nefret söyleminin yayılmasına giderek daha fazla vurgu yaptığı unutulmamalıdır. Buna ek olarak, etnik ve siyasi nefret söyleminin ülkeyi tehdit ettiğinin farkında olan kamuoyu ya da bazı internet kullanıcıları, barış çağrısı yapan ve ulusal birlik lehine farkındalık yaratan mesajları tercih etmekte ve kendilerini nefret söyleminin karşıtı olarak sunmaktadır.

Sonuç Ve Öneri

Çalışmada TikTok'taki nefret söylemi üç kategoride ele alınmış ve bu bağlamda farklı nefret içeriği kategorileri ve bunların platformda yayılma yolları hakkında veri toplanmış ve halkın bu çevrimiçi nefrete karşı davranışı ve tepkisi analiz edilmiştir.

Araştırmada, Fildişi Sahili'ndeki nefret söyleminin genellikle siyasi ve etnik nitelikte olduğu ortaya konulmuştur. Bu nefret söylemlerinin de hakaret, tehdit, suçlama ve aşağılama gibi bir dizi olumsuzlayıcı ve hatta kınayıcı dille ortaya konulduğu görülmüştür.

Sosyal medyada nefret söylemini TikTok örneği üzerinden irdelemeyi amaçlayan çalışma, analiz edilen içeriklerde önemli miktarda nefret söyleminin varlığını ortaya koymaktadır. Diğer yandan nefret söylemi içeren paylaşımlara yapılan kullanıcı yorumların yoğunluğu sosyal medya mecrasının türüne ve söylemin dayandırıldığı yazara göre değişmektedir. Bu bağlamda dijital çağın bilgiye erişimi kökten değiştirerek yanlış bilgi ve siyasi çatışmanın gelişebileceği karmaşık bir bağlam ortaya çıkardığını söylemek mümkündür.

56

Öte yandan, çalışmaya konu olan Fildişi Sahili'ndeki internet kullanıcılarının ifade özgürlüğü ile hakaret veya nefrete dayalı söylemleri sıklıkla birbirine karıştırdıkları görülmektedir. Bu durum kimi zaman kullanıcıların bilgisizliğinden kaynaklanabilirken, birçok kullanıcı ise belirli toplulukları küçük düşürme niyetiyle kasıtlı olarak siyasi ve etnik nefret söyleminde bulunabilmektedir. Bu nedenle, Fildişi Sahili'nde sosyal medya platformları aracılığıyla gerçekleştirilen çeşitli ihlaller göz önünde bulundurularak, barış isteyen her Fildişilinin derinlerinde yatan bir arzusu olan kalıcı toplumsal barışın sağlanması için sosyal medya konusunda belirli hukuksal düzenlemelerin yapılmasının önemli olduğu söylenebilir. Bu durum ifade özgürlüğünün korunmasına da yardımcı olacaktır.

Fildişi Sahili'nde nefret söylemiyle mücadele etmek ve TikTok örneğinde olduğu gibi sosyal medya platformlarının sosyal ve siyasi istikrar ve huzuru bozucu etkilerinden toplumu korumak için medya okur-yazarlığı eğitiminin yaygınlaştırılması önemlidir. Bu amaçla çeşitli bilinçlendirme kampanyaları düzenlenebilir hem Fildişi Sahili'nde hem de Afrika'da bu program akademik ortamla bütünleştirilerek halkın bilinçlendirilmesi sağlanabilir.

İlk ve orta eğitimden başlayarak medya ve enformasyon konusunda farkındalık ve bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Medya eğitimi ve doğru bilgi, genç Fildişililerin kendilerini yalan haberlere karşı korumalarını, değişim ve barışı inşa etmenin aktörleri olmalarını sağlayacak etkili bir yöntemdir. Tüm bu nedenlerle eğitim, çevrimiçi ve çevrimdışı nefret söylemiyle mücadeleye yönelik her türlü girişimin vazgeçilmez bir parçasıdır.

Diğer yandan, nefret söylemi sadece yaptırımlar ve tepkilerle ortadan kalkmayacaktır; sistematik bir öngörüyle önlemler alınması ve toplumsal bilinç oluşturulması için mücadele edilmelidir.

Son söz olarak ifade etmek şunu ifade etmek gerekir ki, TikTok'un Fildişi Sahili'nde siyasi ve etnik nefret söyleminin yaygınlaşması ve katmanlaşmasında önemli bir rolü bulunmaktadır. Burada yer verilen içerikler özellikle genç nüfus arasında ayrışmayı ve birbirlerine karşı nefreti körükleyici bir rol oynamaktadır.

Kaynaklar

- Ahoughnon, S. (2023). En Afrique subsaharienne, TikTok dépasse Instagram et X pour devenir le 2e réseau social le plus utilisé après Facebook (GeoPoll), <https://www.agenceecofin.com/reseaux-sociaux/2509-112071-en-afrique-subsaharienne-tiktok-depasse-instagram-et-x-pour-devenir-le-2e-reseau-social-le-plus-utilise-apres-facebook-geopoll>, Erişim tarihi: 25.09.2023.
- Bilge, R. (2016). Sosyal Medyada Nefret Söyleminin İnşası ve Nefret Suçlarına İlişkin Yasal Düzenlemeler: *Yeni Medya*, (1), 1-14. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yenimedya/issue/55557/760546>, Erişim tarihi: 01.09.2016
- Cengiz, İ.F. (2024). 'Theoretical Justifications of the Right to Free Speech in the Digital Era', *Liberal Düşünce Dergisi*, (114), 139-154. <https://doi.org/10.36484/liberal.1308457>, erişim tarihi 22.06.2024
- Chen, T. (2021). The Influence of Hate Speech on TikTok on Chinese College Students, *USF Tampa Graduate Theses and Dissertations*. <https://digitalcommons.usf.edu/etd/8747>, Erişim tarihi : 01.03.2021.
- Conseil, F. (2023). Discours de haine. La loi présente-t-elle des lacunes? Rapport du conseil federal en réponse au postulat 21.3450 de la commission de la politique de securité du conseil des Etats du 25 Mars 2021. <https://www.parlament.ch/centers/eparl/curia/2021/20213450/Bericht%20BR%20F.pdf>, Erişim tarihi:16.11.2023.
- Çelen, Ö. Türk Ceza Kanunu'nda Nefret Saiki ile İşlenen Suçlar, *TİHEK (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Nefret Söylemi ve Nefret Suçları Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Editör: Muhterem Dilbirliği, Ankara, s. 82-95.
- Çelik, E. (2016). Nefret Söylemi, İfade Özgürlüğünün Neresinde? *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2), 205-240. <https://doi.org/10.21492/inuhfd.239845>, erişim tarihi 13.07.2016.
- Dalkılıç, M. M. (2021). Nefret Söylemi ve İfade Özgürlüğü Tartışmaları Çerçevesinde İslamofobyası: L'Express Dergisi Örneği: *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 89-109. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/496944>, erişim tarihi: 08.05.2018.
- Demirbaş, T. (2017). Nefret Söylemi ve Nefret Suçları: *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(3), 2693-2701. <https://hukuk.deu.edu.tr/wp->

content/uploads/2017/11/3-TIMUR-DEMIRBAS.pdf, erişim tarihi: 3.11.2017

Donguy, L. A. (2024). Tiktok, l'influence de l'application et des réseaux sociaux sur l'industrie de la Musique. To cite this version : HAL İd : dumas-04521270. <https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-04521270v1>, erişim tarihi: 04.10.2024

Furnémont, J. F. (2018). Lutter Contre le Discours de Haine Dans les Medais Audiovisuels, Normes, jurisprudence, bonnes pratiques et études de cas, *Organisation internationale de la Francophonie*. <https://www.refram.org/Actualites/Actualites-de-la-regulation/L-Organisation-internationale-de-la-Francophonie-publie-un-guide-contre-les-discours-de-haine>, erişim tarihi: 26.09.2018.

Gül, A. (2023). Açış Konuşmaları, *TİHEK (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Nefret Söylemi ve Nefret Suçları Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Editör: Muhterem Dilbirliği, Ankara, s. 14-19, <https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/1662712481.pdf>, erişim tarihi: 27.10.2023

İsmanov, A. vd., (2023). #Hatespeech, From Hatespeech to Non-Violent Communication. *Prevention Media, Association of Communicators with The Support of UNDP in the Kyrgyz Republic*: ISBN: 978-9967-35. S. 120. <https://www.undp.org/kyrgyzstan/publications/hate-speech-non-violent-communication>, erişim tarihi: 14.06. 2023

Karaman, O. (2023). İnfluencer Marketing on YouTube: A Quaalitative Analysis With MAXQDA: *Journal of Business Administration and Social Studies*, 7(2), 123-132. <https://j-ba-socstud.org/en/influencer-marketing-on-youtube-a-qualitative-analysis-with-maxqda-16196>, erişim tarihi: 25.09. 2023

Kouamé, C. (2022). Les Jeunes Comme Moteurs de Prevention des Discours de Haine et Des Conflits Socio-politiques et Communautaires : *United Nations Peacebuilding, Rapport final*. <https://www.un.org/peacebuilding/content/pbfcivd1-les-jeunes-comme-moteurs-de-prevention-des-discours-de-haine>, erişim tarihi: 25.09.2022

Köseoğlu, A. (2023). Tiktok'ta Mahremiyet Algısının Dönüşümü: *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)*, 8(1), 172-188. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/inifedergi/issue/77799/1150606>, erişim tarihi: 31.05.2023

Mouketou, D. (2021). La lutte contre les Contenus haineux sur les plateformes de medias sociaux: une analyse comparative d'approches de régulation : *Centre d'étude sur l'intégration et la mondialisation*. https://ceim.uqam.ca/db/IMG/pdf/la_lutte_contre_les_contenus_haineux.pdf, erişim tarihi: 09.07.2021

Pusa, T. (2024). İfade Özgürlüğü ve Sosyal MEDya: *İstanbul Medipol Üniversitesi*. https://www.researchgate.net/publication/384328827_IFADE_OZGURLUGU_VE_SO_SYAL_MEDYA, erişim tarihi: 25.09.2024

Vardal, Z. B. (2015). Nefret Söylemi ve Yeni Medya. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (1), 132-156. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iled/issue/18466/194416>, erişim tarihi 03 Haziran 2016.